

CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ AGRÁRNÍHO SEKTORU

LIFETIME EDUCATION OF WORKERS IN AGRARIAN SECTOR

Jan Jarolímek, Jiří Vaněk, Milan Houška

Anotace:

V 1. pololetí roku 2004 byl proveden rozsáhlý průzkum u pracovníků zemědělských podniků ohledně jejich zájmu o celoživotní vzdělávání (obsah, intenzita, formy). Výsledky nám pak umožní lépe koncipovat zaměření kurzů a jejich metodiky tak aby u jednotlivých cílových skupin účastníků (studentů) byly naplněny požadované cíle a očekávání.

Klíčová slova:

Celoživotní vzdělávání, dotazníkové šetření, vzdělanostní struktura

Abstract:

The research on agrarian sector workers' interest of lifetime education (content, intensity, form) was conducted in the first half of 2004. The results will help us to precise the focus and philosophy of courses in order to fulfil the expectations and goals of particular target groups of participants (students).

Keywords:

Lifetime Education, Questionnaire Survey, Education Structure

ÚVOD

Pojem „celoživotní vzdělávání“ je v současné době skloňován a používán při všech možných příležitostech. O účelnosti celoživotního vzdělávání v současné době už asi nikdo nepochybuje, otázkou však zůstává jaké zvolit metodiky a zaměření, aby u jednotlivých cílových skupin účastníků (studentů) byly naplněny požadované cíle a očekávání. Pro tato rozhodnutí je však zapotřebí velké množství vstupních dat a znalostí. Z tohoto důvodu byl v 1. polovině roku 2004 využit celorepublikový cyklus téměř stovky specializovaných seminářů pořádaných Informačním a poradenským centrem PEF (organizační jednotka Provozně ekonomické fakulty ČZU v Praze) v rámci programu SAPARD 3,1 pro managery zemědělských podniků pro získání informací o této cílové skupině.

CÍL PRÁCE

Cílem článku je uvést první výsledky šetření o vztahu podnikatelů v zemědělské prvovýrobě k problematice celoživotního vzdělání a jejich zájmu o jednotlivé vzdělávací okruhy a formy studia.

METODIKA ZPRACOVÁNÍ

Semináře byly obsahově zaměřeny na seznámení účastníků s principy podpory zemědělství po vstupu České republiky do Evropské unie. V jejich rámci byla oslovena jinak poměrně obtížně dostupná část zemědělských podnikatelů. Zajímalo nás, jaké jsou jejich postoje k celoživotnímu vzdělávání a po kterých oblastech vzdělávání je z tohoto podnikatelského segmentu největší poptávka.

Pro zjištění uvedených údajů jsme použili techniku dotazníkového šetření. Dotazník se skládal ze tří identifikačních otázek, které se týkaly:

- dosaženého vzdělání respondentů,
- zaměření – předmětu činnosti jejich podniku
- pozice – vztahu respondenta k podniku.

V další části dotazníku byla zjišťována intenzita, s jakou si respondenti doplňují vzdělání v jednotlivých vzdělávacích oblastech. Zajímalo nás těchto šest oblastí:

- technologie výroby,
- ekonomika, daně, dotace,
- právo,
- management a marketing (dále M a M),
- cizí jazyky
- informatika.

Intenzita zájmu byla hodnocena na pětistupňové škále:

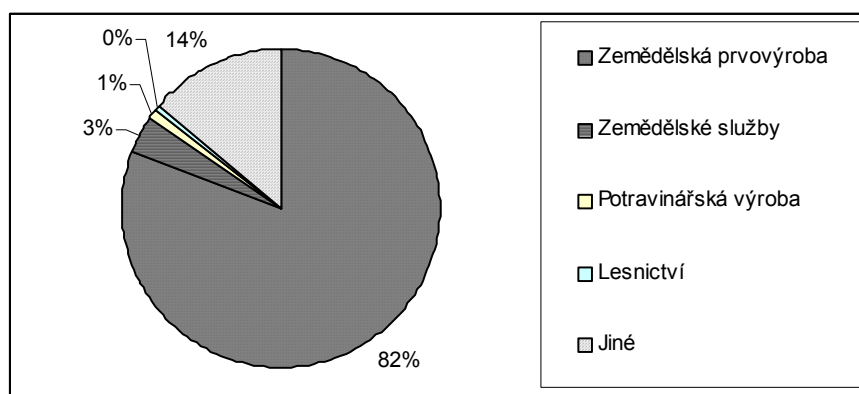
- pravidelně – minimálně jednou ročně, spíše častěji,
- občas – méně než jednou ročně, ale když je příležitost, uvažuje o tom,
- náhodně – zájem je a nějaké školení jsem absolvoval, ale už je to dlouho,
- vůbec ne – asi jsem se v této oblasti nikdy nevzdělával, ale mohl bych,
- tato oblast mě nezajímá – nikdy jsem se v této oblasti nevzdělával a ani o tom neuvažuji.

Dále byly položeny otázky z oblasti způsobu vzdělávání, využívaných médií a finančních nákladů na vzdělávání.

Struktura souboru respondentů:

Dotazník vyplnilo celkem 965 respondentů, z toho 657 mužů a 308 žen. Zaměření vzdělávacího kurzu, jehož součástí bylo toto dotazníkové šetření, do značné míry ovlivnilo strukturu podniků, jejichž zástupci nám dotazník odevzdali. To je důvod, proč více než 80% dotazovaných pocházelo z podniků zemědělské prvovýroby. Přes 14% respondentů se nezařadilo do žádného typu podle nabídky v dotazníku; to byli zejména zástupci vzdělávacích zařízení (obvykle středních zemědělských škol), ve kterých se kurzy konaly, regionálních pracovišť zemědělských agentur, apod., kterých se přednášená problematika týkala z jiného hlediska než jako konečných příjemců dotací.

Struktura respondentů podle zaměření jejich podniků je zobrazena na obrázku 1.

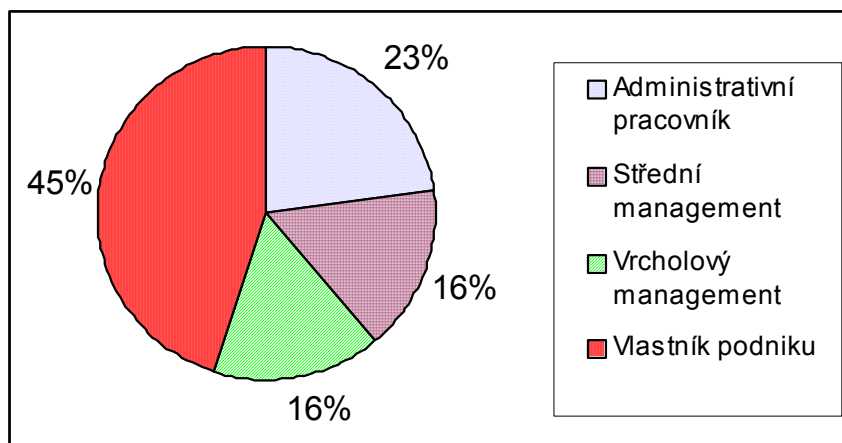

Obrázek 1: Podniky respondentů podle výrobního zaměření

Dále byla zjišťována pozice respondentů v jejich podnicích. Protože ale soubor podniků, ze kterých respondenti pocházeli, byl poměrně nehomogenní z hlediska právní formy podnikání a organizační struktury, ukázalo se, že bylo pro respondenty poněkud problematické rozlišovat mezi středním a vrcholovým managementem. Do některého z těchto vztahů k podniku se přihlásila asi jedna třetina respondentů.

Největší podíl měli na celém souboru respondenti vlastníci svůj podnik, nejčastěji se jednalo o soukromě hospodařící rolníky, obvykle majitele rodinné farmy. Tím jsme si potvrdili mimo jiné to, že semináře úspěšně oslovily předpokládanou cílovou skupinu účastníků; cílem bylo informovat o systému dotačních podpor právě tyto hospodáře.

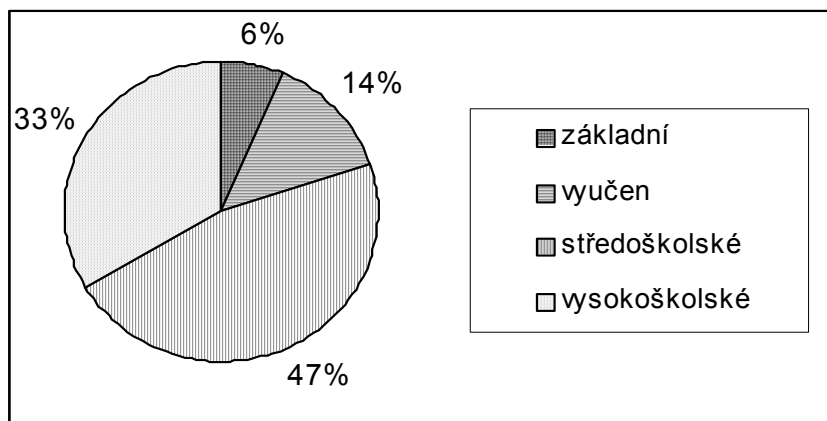
Struktura respondentů podle jejich vztahu k podniku je zobrazena na obrázku 2.

Obrázek 2: Pozice respondentů v jejich podnicích

Protože byl dotazník zaměřen na oblast celoživotního vzdělávání účastníků kurzu, zajímala nás také jejich kvalifikační struktura, na niž musí být kladen velký důraz při případné nabídce dalších vzdělávacích kurzů v jednotlivých oblastech zájmů podnikatelů v zemědělství.

Podle odevzdaných dotazníků skoro polovina dotázaných uvedla středoškolské vzdělání, jedna třetina potom vzdělání vysokoškolské a pouze dvacet procent vzdělání nižší. Vzdělanostní struktura celého souboru respondentů je zachycena na obrázku 3.

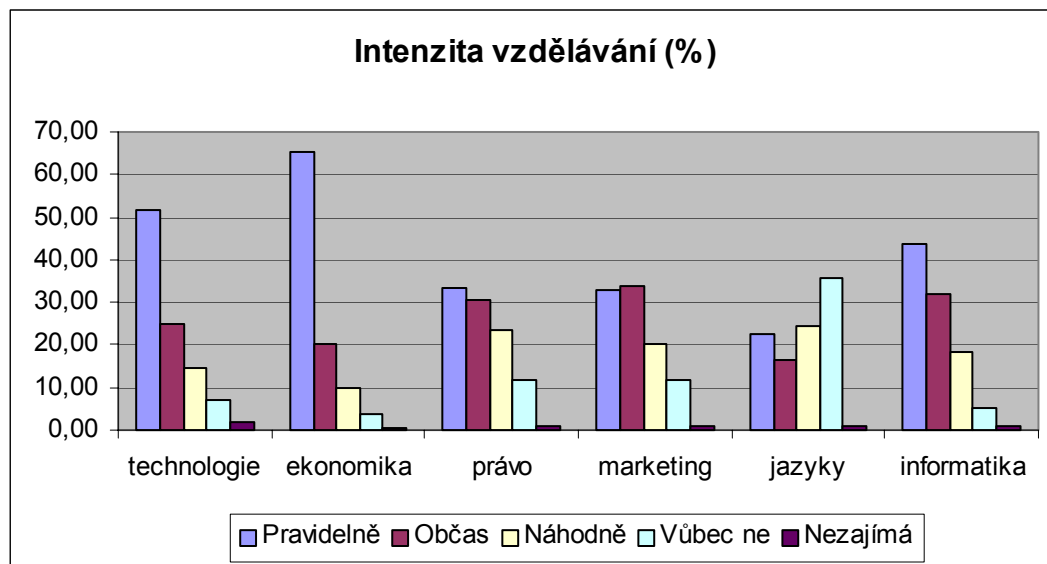

Obrázek 3: Vzdělanostní struktura respondentů

Protože je ale náš zájem primárně zaměřen na podnikatele v zemědělství a z obrázku 1 vyplývá, že asi 14% respondentů pocházelo z podniků mimo tuto oblast, může být nutné provést určitou korekci. Ve této skupině respondentů je výrazně zvýšeno procento vysokoškolsky vzdělaných lidí, které se blíží skoro k jedné polovině všech dotazovaných, kteří se do této skupiny zařadili. Nicméně, když jsme analyzovali kvalifikační strukturu pouze u respondentů, kteří uváděli, že jsou z podniku zemědělské prvovýroby, nezjistili jsme významné rozdíly oproti struktuře, která je uvedena na obrázku 3.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Základní informací provedeného šetření je zájem o jednotlivé oblasti vzdělávání. Výsledky tohoto zjištění nám dávají poznatky o oblastech zájmu respondentů. Tím nám jednak dovolují reagovat na požadavky veřejnosti a především nám umožní vytipovat ty oblasti, o které není mezi cílovou skupinou takový zájem a zaměřit se na důvody tohoto stavu. Zájem o jednotlivé oblasti vzdělávání (za celou skupinu respondentů) je uveden na obrázku 4.

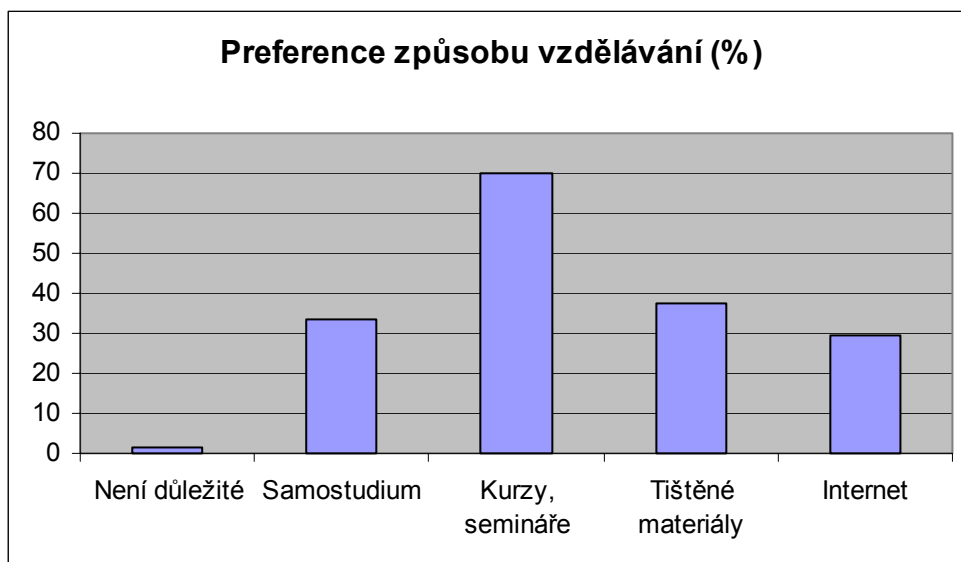

Obrázek 4: Intenzita celoživotního vzdělávání v jednotlivých oblastech

Výsledek je samozřejmě ovlivněn příležitostí, při které bylo šetření prováděno. Dá se předpokládat, že na semináři, který se týká ekonomických informací budou lidé, kteří se systematicky zajímají právě o ekonomickou oblast. Dále se potvrdil předpoklad velkého zájmu o vzdělávání v oblasti technologií zemědělské výroby. Nejmenší zájem mezi respondenty je pak o vzdělávání v oblasti cizích jazyků.

Z pohledu základních podnikových zdrojů (práce, půda, kapitál a informace) je tedy zájem především o vzdělávání v klasických ekonomických oblastech (půda, kapitál). Vzdělávání v oblasti využití informací je pak výrazně nižší – jazyky, informatika a marketing. O významu této veličiny pro rozvoj konkurenceschopnosti podniku a potažmo celých regionů nemá smysl diskutovat. Otázkou je, proč tento stav existuje. Jedním vysvětlením je samozřejmě, že z každodenní činnosti v zemědělském podniku vyplývá především orientace na technologie a ekonomiku a další věci jsou jaksi nadstandardní. Vysvětlení je to sice logické, ale je otázkou, zda to není právě důvodem řady potíží. Největším problémem pak podle našeho názoru je, že tento princip přemýšlení přebírá i státní správa a uplatňuje jej ve svých rozhodnutích. Příkladem může být např. Operační program pro oblast zemědělství. Oblast vzdělávání je zde celkově poměrně výrazně potlačena a přestože se v preambuli odvolává na informační společnost, není zde téměř žádná možnost financování vzdělávání v oblasti zpracování a využití informací.

Dalším zajímavým poznatkem jsou preference formy studia kurz / samostudium a obliba využívaných médií papír / internet. Výsledky z této oblasti jsou uvedeny na obrázku 5.

Obrázek 5: Preference způsobu vzdělávání

V průzkumu forem vzdělávání možná překvapí naprostá převaha vzdělávání formou kurzů a seminářů nad samostudiem. Na druhé straně je zajímavé, že tištěné materiály preferuje pouze o cca 8 % více respondentů než internet a potažmo elektronická média. Tento stav byl zjištěn napříč všemi vzdělanostními skupinami.

ZÁVĚR

Dílčí výsledky šetření o stavu celoživotního vzdělávání mezi českými zemědělci uvedené v tomto článku nelze jistě absolutizovat, ale je možné je zahrnout do mozaiky informací pro potřeby budování koncepce celoživotního vzdělávání. Je nutné také podotknout, že se jedná pouze o první dílčí výsledky, podrobnější analýza dat a porovnání s dalšími zdroji nebylo možné vzhledem k termínu dokončení šetření a termínu uzávěrky.

Literatura

1. Barešová, A.: E-Learning ve vzdělávání dospělých, VOX, Praha, 2003, 175 s.
2. Gates, B.: Byznys rychlostí myšlenky, Management Press, Praha, 1999.
3. Hartz, P.: Job revolution – Nové trendy ve světě práce, Management Press, Praha, 2003, 175 s.
4. Polanská, J.: Většina Čechů si nerozumí s počítači, MF Dnes, Praha, 6.1.2004

Kontakty:

Ing. Jan Jarolímek, ČZU v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 – Suchdol,
jarolimek@pef.czu.cz, +420 224 382 293

Ing. Jiří Vaněk, Ph.D., ČZU v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 – Suchdol,
vanek@pef.czu.cz, +420 224 382 279

Ing. Milan Houška, VÚZE, Mánesova 75, 120 58 Praha 2,
houska@vuze.cz, +420 222 000 216